

КОРИСТУЙСЯ,
ЗРОЗУМІЄШ

Європейська хартія регіональних мов або мов меншин

- ▶ Хартія зобов'язує владу надати нам можливість запитувати та отримувати інформацію та послуги українською мовою в усній, а також у письмовій формі.

▶ coe.int/minlang

МОВНИЙ ПОСІБНИК
З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
В СЛОВАЦЬКІЙ
РЕСПУБЛІЦІ

ÚRAD VLÁDY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Європейська хартія регіональних мов або мов меншин це договір Ради Європи, який проголошує та підтримує, зокрема, українську мову в Словацькій Республіці. Цей **мовний посібник** проведе вас через положення Хартії, яких Словацька Республіка зобов'язана дотримуватись стосовно української мови.

Однак ні Словацька Республіка, ні сама Хартія не можуть гарантувати збереження вашої мови. Основна відповідальність лежить на Вас. Українська мова збережеться у Словацькій Республіці, тільки якщо ви будете користуватися нею щодня - і всюди. Одне можна сказати точно: мова, якою розмовляють тільки вдома за кухонним столом, рано чи пізно згасне.

Тому не залишайте свою мову тільки вдома: Сприймайте Хартію як належне і використовуйте всі можливості використання української мови навіть поза домом!

Користуйся, зрозумієш.

ЦІЛІ ТА ПРИНЦИПИ

■ Словацька Республіка стосовно української мови на територіях, де вона використовується, базує свою політику, законодавство та практику, крім іншого, на цих цілях та принципах:

- ▶ визнання **української мови** як засобу відображення культурного багатства;
- ▶ поважачи географічну зону **української мови**, щоб існуючий або запланований адміністративний поділ не перешкодив підтримки цієї мови;
- ▶ необхідність рішучого підходу щодо підтримки **української мови** з метою її збереження;
- ▶ сприяння використанню **української мови** в усній та письмовій формі, у **суспільному** та приватному житті;
- ▶ підтримання і розвиток стосунків з питань, що охоплюються цією Хартією, між групами, які використовують **українську мову**, та іншими групами населення **держави**, які вживають мову в такій самій або схожій формі, а також започаткування культурних стосунків з іншими групами населення держави, що користуються різними мовами;

- ▶ передбачення належних форм і засобів викладання і вивчення **української мови** на всіх відповідних рівнях;
- ▶ передбачення особам, які не володіють **українською мовою** і які проживають у місцевості, де вона використовується, можливостей вивчати її за своїм бажанням;
- ▶ сприяння здійсненню наукових досліджень в галузі **української мови** в університетах чи аналогічних установах;
- ▶ розвиток відповідних форм транснаціональних обмінів з питань, що охоплюються цією Хартією та що стосуються **української мови**, які використовуються в такій самій або схожій формі у двох або більше державах.

■ **Словацька Республіка** зобов'язується усунути, якщо вона цього ще не зробила, будь-які невинуваті відмінності, винятки, обмеження чи переваги у використанні **української мови**, мета яких - завадити чи поставити під загрозу її підтримання чи розвиток. Прийняття спеціальних заходів на користь **української мови**, які покликані сприяти рівності між користувачами **цієї мови** та рештою населення, або заходи, що враховують їхні специфічні умови, не можна вважати дискримінаційними щодо користувачів більш поширених мов.

■ **Словацька Республіка** зобов'язується відповідними заходами поглиблювати взаєморозуміння між всіма мовними групами населення країни, і зокрема сприяти вихованню поваги, розуміння і терпимості щодо **української мови** як однієї з цілей освіти і професійної підготовки, яка надається в **країні**, а також заохочувати засоби масової інформації до досягнення такої цілі.

■ Визнаючи свою політику щодо української мови буде **Словацька Республіка** зобов'язуватися враховувати потреби та побажання тих груп населення, які користуються **цією мовою**. У разі необхідності може створювати дорадчі органи для надання допомоги органам влади у всіх питаннях, що стосуються **української мови**.

ОСВІТА

— У сфері освіти **Словацька Республіка** зобов'язується на територіях, де використовується **українська мова**, відповідно до ситуації **цієї мови** та без шкоди для викладання державної мови:

- ▶ дозволити, щоб більшість дошкільної освіти здійснювалася **українською мовою**;
- ▶ дозволити, щоб більшість початкової освіти здійснювалася **українською мовою**;
- ▶ дозволити, щоб більшість викладання в загальноосвітній школі провадилася **українською мовою**;
- ▶ дозволити, щоб більшість викладання у професійно-технічних навчальних закладах провадилося **українською мовою**;
- ▶ передбачити кошти на вивчення **української мови** як фахового предмета університету та іншої вищої освіти;
- ▶ дозволити, зробити **українську мову** предметом освіти дорослих або частиною безперервної освіти;
- ▶ вжити заходи щодо забезпечення викладання історії та культури, які вплинули на **українську мову**;
- ▶ забезпечити базову та подальшу підготовку вчителів, необхідну для впровадження **цих заходів**;
- ▶ створити один або кілька органів моніторингу, відповідальних за моніторинг вжитих заходів та прогрес, досягнутий у впровадженні або розвитку викладання **української мови**, та для складання регулярних звітів про їх результати, які оприлюднюються.

СУДОВА ВЛАДА

— **Словацька Республіка** зобов'язується, стосовно тих судових округів, в яких чисельність мешканців, що вживають **українську мову**, виправдовує вжиття заходів, наведених нижче, відповідно до стану розвитку **цієї мови**, та за умови, що використання можливостей,

передбачених цим пунктом, не вважатиметься суддею перешкодою для належного здійснення правосуддя:

- ▶ у кримінальному судочинстві:
 - гарантувати **обвинуваченій особі** право користуватися **українською мовою** та/або
 - передбачити, щоб клопотання і докази, у письмовій чи усній формі, не розглядалися як неприйнятні виключно на тій підставі, що вони сформульовані **українською мовою**.
- ▶ в цивільному судочинстві:
 - дозволяти, якщо сторона має постати перед судом особисто, дозволяти їй користуватися своєю регіональною мовою або мовою її меншини без додаткових витрат; та/або
 - дозволити подання документів і доказів **українською мовою**, у разі необхідності із залученням усних або письмових перекладачів.
- ▶ під час судового провадження у справах, що стосуються адміністративних питань:
 - дозволити, щоб суди, на клопотання однієї зі сторін процесу, здійснювали провадження **українською мовою** без додаткових витрат для цієї сторони та/або
 - дозволити подання документів і доказів **українською мовою**, у разі необхідності із залученням усних або письмових перекладачів.
- ▶ вжити заходи для того, щоб цивільні та адміністративні провадження **українською мовою**, виготовлення документів та доказів **українською мовою** та будь-яке необхідне використання усних перекладачів та письмових перекладачів не призвели до додаткових витрат для відповідних осіб.

— **Словацька Республіка** зобов'язується оприлюднити **українською мовою** найважливіші внутрішні правові норми, які стосуються осіб, які користуються **цією мовою**, якщо тексти, про які йде мова, не були надані інакше.

ОРГАНИ ВЛАДИ ТА АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ

— В адміністративних одиницях держави, де кількість користувачів української мови, які проживають на цій території, виправдовує прийняття таких заходів, а відповідно до ситуації з цією мовою, Словацька Республіка зобов'язується, якщо це можливо:

- забезпечити, щоб користувачі української мови могли подавати усні або письмові запити та отримувати відповідь цією мовою.

— Щодо місцевих та регіональних органів влади, на території, де знаходиться кількість користувачів української мови, що виправдовує прийняття заходів, викладених нижче, Словацька Республіка зобов'язується дозволити та / або підтримати:

- можливість для користувачів української мови подавати усні або письмові запити цією мовою;
- оприлюднення офіційних документів регіональних органів влади також українською мовою;
- оприлюднення офіційних документів місцевих органів влади також українською мовою;
- використання української мови на засіданнях місцевих органів влади, але не виключаючи використання державної мови;
- використання або прийняття традиційних та правильних місцевих назв українською мовою та, за необхідності, разом із іменуванням державною мовою.

— Щодо державних послуг (наприклад, вода та газ, відходи та каналізація, телефонні послуги, громадський транспорт, кладовища, бібліотеки, спортивні комплекси, розважальні заклади), що надаються адміністративними органами влади чи іншими особами, які діють від їх імені, Словацька Республіка зобов'язується на територіях, де використовується українська мова, відповідно до статусу кожної мови та, якщо це можливо:

- дозволити користувачам української мови подавати запит цією мовою.

— Словацька Республіка зобов'язується вжити один або декілька з наведених нижче заходів для забезпечення вищезазначених положень, які вона прийняла:

- надання необхідного усного перекладу або письмового перекладу, якщо потрібно.
- якщо можливо, задоволення у міру можливості прохань державних службовців, які володіють українською мовою, про призначення на роботу в тій території, де ця мова використовується

— Словацька Республіка зобов'язується, на прохання зацікавлених осіб, дозволити їм використовувати або приймати прізвище українською мовою.

ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

— Словацька Республіка зобов'язується для осіб, які використовують українську мову, в межах територій, на яких ця мова використовується, відповідно до стану цієї мови, якщо органи державної влади, безпосередньо чи опосередковано, мають компетенцію, повноваження або відіграють певну роль у цій сфері, поважаючи принципи незалежності і самостійності засобів масової інформації:

- вжити належні заходи для того, щоб радіо і телеканали транслювали програми українською мовою;
- підтримувати та / або сприяти регулярному мовленню приватних радіопередач українською мовою;
- підтримувати та / або сприяти регулярному мовленню приватних телевізійних програм українською мовою;
- підтримувати та / або сприяти виробництву та розповсюдженню аудіо та аудіовізуальних творів українською мовою;
- підтримувати та / або сприяти створенню та / або обслуговуванню принаймні однієї україномовної газети;
- застосувати існуючі заходи фінансової підтримки також до виробництва аудіовізуальних творів українською мовою.

— **Словацька Республіка** зобов'язується гарантувати свободу прямого прийому радіо- або телевізійних передач сусідніх країн мовою, що використовується тією ж або подібною формою **української мови**, а також не перешкоджати передачі радіо та телевізійних передач із сусідніх країн цієї мовою. Словацька Республіка також зобов'язується забезпечити відсутність обмежень щодо свободи вираження поглядів та вільного розповсюдження інформації у пресі, використовуючи мову в ідентичній формі або у формі, близькій до **української мови**. Реалізація цих свобод може бути предметом законодавчих обмежень.

— **Словацька Республіка** зобов'язується забезпечити представлення або принаймні врахування інтересів користувачів **української мови** в органах, які можуть бути створені відповідно до закону, щоб гарантувати свободу та плюралізм засобів масової інформації.

КУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА КУЛЬТУРНІ ЗАКЛАДИ

— Що стосується культурної діяльності та культурних об'єктів - зокрема, бібліотек, відеотек, культурних центрів, музеїв, архівів, академій, театрів та кінотеатрів, а також літературних творів та кінематографічних постановок, висловлювань народної культури, фестивалів, для індустрії культури, у т.ч., серед іншого, використання нових технологій - **Словацька Республіка** зобов'язується на територіях, де використовується **українська мова**, в тій мірі, в якій органи державної влади мають компетенцію, повноваження або відіграють певну роль у цій сфері:

- ▶ підтримувати форми виявлення та ініціативи, характерні для **української мови**, а також сприяти різними засобами доступу до творів, створених **українською мовою**;
- ▶ сприяти різними засобами доступу іншими мовами до творів, що створюються **українською мовою**, підтримуючи і розвиваючи діяльність у галузі перекладу, дублювання, озвучування і субтитрування;
- ▶ сприяти доступу **українською мовою** до творів, які створені в інших мовах, підтримуючи і розвиваючи діяльність

у галузі перекладу, дублювання, озвучування і субтитрування;

- ▶ забезпечити, щоб організації, відповідальні за розвиток та популяризацію різних форм культурної діяльності, належним чином враховували інтеграцію знань та використання **української мови** та її культури у діяльність, яку вони організовують чи підтримують;
- ▶ сприяти заходам, щоб організації, відповідальні за розвиток та підтримку культурної діяльності, мали у своєму розпорядженні персонал, який вільно володіє **українською мовою**, а також мовою решти населення;
- ▶ підтримувати безпосередню участь представників користувачів **української мови** у створенні культурних закладів та плануванні культурної діяльності;
- ▶ сприяти та / або сприяти створенню одного чи кількох органів, відповідальних за збір, архівування та демонстрацію чи публікацію творів, створених **українською мовою**.

— У районах, де українська мова традиційно не використовується, **Словацька Республіка** зобов'язується, якщо кількість користувачів **української мови** цього вимагає, забезпечити, підтримувати та/або забезпечити відповідну культурну діяльність і відповідні засоби її здійснення згідно з попереднім пунктом.

— Реалізуючи свою культурну політику за кордоном, **Словацька Республіка** зобов'язується створити відповідний простір для **української мови** та її культурного вираження.

ЕКОНОМІЧНЕ ТА СОЦІАЛЬНЕ ЖИТТЯ

— Що стосується економічної та соціальної діяльності, **Словацька Республіка** зобов'язується на всій своїй території:

- ▶ виключити зі **свого** законодавства всі положення, які необґрунтовано забороняють або обмежують використання **української мови** в документах, що стосуються економічного чи суспільного життя, зокрема у трудових договорах та

в технічних документах, таких як інструкції з використання продукції чи обладнання;

- ▶ заборонити включення положень, що виключають або обмежують використання **української мови** у внутрішніх правилах компаній та в особистих справах, принаймні серед користувачів **тієї ж мови**;
- ▶ запобігати практиці, спрямованій на відмову від використання **української мови** в економічній або соціальній діяльності;

■ Стосовно економічної та соціальної діяльності, **Словацька Республіка** зобов'язується, якщо державні органи мають таку компетенцію, в межах території, на якій використовується **українська мова**, та якщо це можливо:

- ▶ забезпечити, щоб заклади соціальної допомоги, такі як лікарні, будинки для людей похилого віку та притулки, забезпечували прийом та догляд своєю рідною мовою для тих, хто користується **українською мовою**, якщо їм потрібна допомога за станом здоров'я, старістю чи з інших причин.

ТРАНСКОРДОННА СПІВПРАЦЯ

■ Словацька Республіка зобов'язується:

- ▶ застосовувати діючі двосторонні та багатосторонні угоди, які також пов'язують держави, в яких **українська мова** використовується в ідентичній чи подібній формі, або, у разі необхідності, домагатися укладення таких угод, що повинно сприяти контактам між користувачами **української мови** у відповідних країнах в галузі культури, освіти, інформації, професійно-технічної підготовки і безперервного навчання;

- ▶ сприяти та/або підтримати транскордонне співробітництво, зокрема між органами регіонального або місцевого самоврядування, на території яких **українська мова** використовується в ідентичній чи подібній формі.

Додатково крім Хартії, ви також можете спиратися на положення **Рамкової конвенції про захист національних меншин**. Цим договором Словацька Республіка підтримує належні умови, що дозволяють особам, які належать до національних меншин, **зберігати та розвивати свою культуру** та основні елементи своєї **ідентичності (мову, релігію, традиції та культурну спадщину)** та захищати цих осіб від асиміляції. Рамкова конвенція гарантує право на використання мови своєї меншини у суспільному житті та охоплює такі сфери, як доступ до підручників, право на створення та управління **власними приватними навчальними закладами**, право на використання **власного імені та назв вулиць** мовою меншини, право розповсюджувати загальновідомі знаки та написи приватного характеру мовою меншини, ефективну участь у громадському житті (включаючи неурядові організації) та укладання **угод з іншими державами з метою забезпечення захисту осіб, що належать до національних меншин**.

ВИ ЗІТКНУЛИСЯ З ПРОБЛЕМАМИ? А?

Органи та асоціації, законно створені в Словацькій Республіці, можуть звернути увагу Ради Європи на питання, що стосуються зобов'язань Хартії, які Словацька Республіка прийняла. Ці пропозиції можна надсилати на:

European Charter for Regional
or Minority Languages
Council of Europe
F-67075 Strasbourg
minlang.secretariat@coe.int

Мовні посібники розроблені таким чином, щоб надати огляд положень, що застосовуються до кожної мови, на яку поширюється дія Європейської хартії регіональних мов або мов меншин. Цей громадянський мовний посібник не замінює Хартію. Для точного формулювання всіх положень, прийнятих сторонами, зверніться до веб-сайту Ради Європи: <http://conventions.coe.int>. Готуються подальші **мовні посібники**.